

Asia: VN/690/2022

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion virkamieslain ja Suomen Pankin virkamiehistä annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Valtiovarainministeriö on pyytänyt Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry:ltä (jäljempänä JHL ry) lausuntoa hallituksen esityksen luonnoksessa, jolla muutettaisiin valtion virkamieslakia ja Suomen Pankin virkamiehistä annettua lakia avoimista ja ennakoitavista työehdoista Euroopan unionissa annetun (2019/1152) direktiivin toimeenpanemiseksi. JHL ry suhtautuu luonnoksessa esitettyihin muutoksiin pääosin myönteisesti alla esitetyin varauksin.

Ehdotetussa sääntelyssä ei virkamieslakiin ole ehdotettu otettavaksi direktiivin edellyttämää säännöstä vastatoimien kiellosta. Työehtodirektiivin 17 artikla edellyttää suojelua työnantajan harjoittamalta epäsuotuisalta kohtelulta tai epäsuotuisilta seurauksilta, jotka johtuvat työntekijöiden vireille panemasta menettelystä, jonka tarkoituksena on varmistaa työehtodirektiivissä säädettyjen oikeuksien noudattaminen. Saman direktiivin 18 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet kieltääkseen irtisanomisen tai sitä vastaavan toimenpiteen sekä kaikki sitä koskevat valmistelut sen johdosta, että työntekijät ovat käyttäneet direktiivissä säädettyjä oikeuksia.

Esityksessä on lähdetty siitä, että vastatoimien kiellosta ei ole tarpeen säätää erikseen, koska valtion ja Suomen Pankin virkamiesten oikeusturvasta ja muutoksenhakuoikeudesta on säädetty kattavasti. Lisäksi on todettu muun muassa, että virkamiestä koskevien päätösten tulee täyttää hallintolaissa hallintopäätökselle säädetyt vaatimukset ja viranomaisen tekee virkamiestä koskevat päätökset virkavastuulla, minkä lisäksi virkamies voi kannella ylimmille laillisuusvalvojille. JHL ry toteaa, että esimerkiksi työtehtävien poisottaminen, muuhun tehtävään määrittäminen taikka muut virkamiehen asemaan vaikuttavat työnantajan toimet voivat käytännössä olla vastatoimia virkamiehen vaatiessaan lakiin perustuvia oikeuksiaan. Tämä koskee korostetusti virkamiehiä, koska heillä on paitsi velvollisuus, myös oikeus hoitaa virkaansa kuuluvia tehtäviä riippumattomasti ulkoisesta painostuksesta vapaana.

JHL ry ehdottaa, että direktiivissä säädetyn vastatoimien kiellon toteuttamiseksi valtion virkamieslakiin säädettäisiin yleinen vastatoimien kieltoa koskeva pykälä. Tämä takaisi direktiivin tehokkaan toimeenpanon ja olisi omiaan vahvistamaan myös riippumatonta viranomaistoimintaa, kun virkamiehen ei tarvitsisi pelätä viranhoidon kannalta negatiivisia seurauksia oikeuksiaan vaatiessaan.

Lakiin ehdotetussa 6 e §:ssä säädettäisiin virkamiehelle oikeus saada kirjallinen selvitys työnteon keskeisistä ehdoista, elleivät kyseiset ehdot käy ilmi nimityspäätöksestä tai nimittämiskirjasta. Kyseinen pykälä vastaa sitä, jota on ehdotettu säädettäväksi direktiivin toimeenpanemiseksi työsopimuslain puolella. JHL katsoo, että tämä ei ole lainsäädäntöteknisesti järkevin tapa sääntelylle. JHL ry:n mielestä pykälän säännökseen tulisi katsoa mallia kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijasta annettuun lakiin (viranhaltijalaki) ehdotetusta sääntelymallista. Se, että direktiivin vaatimukset toteutetaan säätämällä 6 e §:ään ensisijaisesti velvollisuus antaa nimittämiskirjasta erillinen selvitys, ei voida pitää lainsäädäntöteknisesti tyydyttävänä ratkaisuna. JHL ry pitää parempana sitä, että nimittämiskirjan antamista koskeva virkamiesasetuksen (971/1994) 16 § siirrettäisiin virkamieslakiin. Samassa yhteydessä säädettäisiin velvollisuudesta ottaa työnteon keskeisimmät ehdoista kirjaukset suoraan nimittämiskirjaan vastaavalla tavalla kuin kunnan ja hyvinvointialueiden viranhaltijoista annettuun lakiin ehdotetaan säädettäväksi. Erillisen selvityksen sijasta olisi kaikin puolin järkevää säätää direktiivissä kirjallista selvitystä edellyttävät seikat otettavaksi suoraan nimittämiskirjaan, joka virkamiesasetuksen mukaan on joka tapauksessa kuitenkin virkaan nimitettävälle annettava.

JHL ehdottaa, että 6 e §:ään siirrettäisiin virkamiesasetuksen 16 §:stä velvollisuus antaa virkamiehelle nimittämiskirja. Samassa yhteydessä säädettäisiin, että nimittämiskirjassa tulisi olla ainakin samat tiedot kuin viranhaltijalain vastaavassa säännöksessä. Tällaisia tietoja virkasuhteen osapuolet, virkanimike, virkasuhteen kesto-aika, määräaikaisuuden peruste, mahdollinen koeaika, virantoimituksen alkamisajankohta, pääasialliset tehtävät tai niiden määräytymisperuste ja palkkauksen perusteet. Lisäksi nimittämiskirjaan tulisi merkitä virkapaikka. Viranhaltijalain 9 §:ssä on säädetty muun muassa siitä, että viranhoitomääräyksestä on ilmentävä mahdollinen koeaika. Valtion virkamieslaissa ei ole tällaista säännöstä. JHL ry pitää tarkoituksenmukaisena, että virkamieslakiin lisätään vastaava säännös kuin viranhaltijalaissa on. Tällä tavoin pieneni riskit ja erimielisyydet epäselvistä koeaikamääräyksistä.

Koska nimittämiskirjan sisällöstä ei kuitenkaan olisi järkevää säätää liian yksityiskohtaisesti, erillisen kirjallisen selvityksen varaan voitaisiin jättää viranhaltijalakiin ehdotetut 9 §:n 2 momentin kohdat 2–8. JHL ry ehdottaa lisäksi, että valtiovarainministeriö laatii valtionhallinnolle yhteisen mallin nimittämiskirjasta. Tällöin se olisi koko valtionhallinnossa yhdenmukainen.

Ehdotetussa 6 e §:n 2 momentin 13 kohdan mukaan virkamiehelle olisi annettava tieto sovellettavasta virkaehtosopimuksesta. JHL ry huomauttaa, että valtiolla tulee aina sovellettavaksi useampi virkaehtosopimus, koska virastoilla on mm. omat virastokohtaiset palkkaussopimuksensa. Lakitekstissä tämä tulisi muuttaa monikkomuotoon tai ainakin asian tulisi käydä ilmi perusteluista.

JHL ry:llä ei ole huomauttamista 9 d ja 13 §:ään ehdotettuun sääntelyyn liittyen.

JHL ry kannattaa lain 23 a §:ään ehdotettua muutosta virkamiehen oikeudesta ilmoittaa sairauspoissaolosta.

Edellä lausuttu tulisi ottaa soveltuvin osin huomioon myös Suomen Pankin virkamiehistä annettuun lakiin ehdotetuissa muutoksissa. Muuten JHL ry:llä ei ole lausuttavaa kyseisestä laista.

Pursiainen Jani
Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry